

Daniela Trinerová:
Varianta kastilštiny užívaná na území katalánského jazyka
(posudek vedoucího diplomové práce)

Předkládaná diplomová práce na první pohled vykazuje silné osobní zaujetí: je zřejmé, že téma je autorce blízké proto, že už delší dobu žije v Katalánsku a je tedy osobně ponořena do problému, který nebývá mimo Katalánsko příliš často traktován. Jazyková situace v Katalánsku je sice předmětem mnoha (socio)lingvistických studií, méně často se již ale analyzuje varianta kastilštiny, jíž se mluví na území katalánského jazyka. Toto osobní zaujetí představuje pro práci nepochybně přínos.

Práce se skládá z pěti hlavních částí. Kapitola první, nazvaná Historie soužití katalánského a kastilského jazyka, charakterizuje místo katalánštiny mezi románskými jazyky a především předkládá popis dějin vztahu mezi katalánštinou a kastilštinou, zakončený analýzou současného stavu. Ostatní kapitoly již jsou čistě lingvistické. Druhá kapitola probírá vztah jazyka a dialektu, nejprve obecně a pak v aplikaci na kastilštinu a její variantu mluvenou na katalánském území. Třetí kapitola je věnována jevům spjatým s jazyky v kontaktu, zejména bilingvismu a interferenci. Klasifikaci interferencí je věnována čtvrtá kapitola. Poslední, pátá kapitola shrnuje závěry práce. Důležitou součástí práce je průzkum, který autorka provedla mezi mluvčími zkoumané varianty. Konkrétní podobu tohoto průzkumu přináší příloha, nicméně jeho výsledky jsou průběžně komentovány v celé práci.

Práci celkově hodnotím jako zdařilou. Za její největší klad považuji autorčinu práci se sekundární literaturou: autorka jednak načetla velké množství literatury k tématu, jednak na jejím základě předkládá přesvědčivý výklad přihlížející ke všemu podstatnému a k vzájemné souvislosti jednotlivých jevů. Její text tedy není jen nahodilým sřetením přečteného. V tomto kontextu vnímám i zmiňovaný průzkum: sám o sobě jistě nespĺňuje všechny parametry obvyklé u sociolingvistických výzkumů, ale jako ilustrace výkladu je zajímavý.

Poznámky a náměty k obhajobě:

- Již jsem se zmínil o autorčině osobním zaujetí pro zkoumané téma. Z něj vyplývá i skutečnost, že místy autorka vyslovuje hodnotící soudy i tam, kde jde striktně o jazykovou záležitost. Je to nepochybně dáno i tím, že velká část sekundární literatury je psaná Katalánci a z katalánského hlediska. Přesto se domnívám, že je třeba rozlišovat mezi historií a současností: pokud jde o historii, autorčiny poznámky o nerovnoprávném postavení katalánštiny vůči kastilštině a o přehlížení „katalánské“ varianty kastilštiny jsou jistě na místě. Současná situace je však přece jenom odlišná; přesto se mi místy zdá, jako by autorka i pro dnešní dobu naznačovala existenci (jazykově-politicky motivovaného) „nespravedlivého“ přístupu Akademie ke katalánské variantě španělštiny. Takové náznaky bych považoval za zjednodušující, a to zejména proto, že jak ostatně vyplývá z celého autorčina výkladu, zkoumaný problém má též zásadní společensko-politický rozměr. V mnoha ohledech se jazykové otázky staly součástí obecnějších politicko-společenských programů, a často bývají i pro tyto účely zneužívány (a to všemi stranami). Je mi jasné, že tento rozměr nejde z autorčiny výkladů vypreparovat a odstranit, přesto by bylo dobré se co nejvíce se držet čistě jazykových hledisek.
- Jak autorka správně dokládá, v minulosti byly stesky nad přehlížením katalánské varianty španělštiny naprosto oprávněné (uvedťme např. nestejně hodnocení katalánského a andalusského *sesea*, donedávna běžné v španělských gramatikách). Na

rozdíl od autorky si ale myslím, že nová normativní mluvnice přináší v této věci změnu.

K práci mám jedinou obecnější výtku. Skutečnost, že se autorka pohybuje v katalánském prostředí a že převážně pracovala s katalánsky psanou sekundární literaturou, se místy odráží v jejím vyjadřování. Nemám teď na mysli některé termíny, u kterých neexistuje ustálený český protějšek, nýbrž výrazy přenesené do češtiny, třebaže existuje český výraz – např. resultát (s. 10), lexiko (s. 17), tranzice (s. 28). Někdy se ze stejného důvodu objevují i věcné chyby (resp. prohřešky proti ustálenému úzu): populárnější latina (s. 10), hrabě d'Olivares (s. 15), Trentský koncil (s. 16) atd.

Tato výhrada nicméně nijak nesnižuje mé hodnocení práce: celkově práci považuji za zdařilou a plně ji doporučuji k obhajobě.

V Praze 6. září 2010

doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

